

Lao Tzâ

Tao Tâ Cing

Cartea a Calillei

di

Lao Tzâ

apridusâ tu limba Armâneascâ

di

Mihali Prefti

(Transpuniri ditu limba Inglezâ)

Virsiuni Armâneascâ Mihali Prefti

**Iditura ZBORLU A NOSTRU
Freiburg 2002**

TI ARMÂNAMI

Vrearea nu-u andâmâseshtsâ n-cali, ca vârnâ shcâmbâ.

Ea va adrari, cumu pânea, sh-dipriunâ adrari, adrari diznău.

Ursula K. Le Guin

Protuzboru

Tu Kina, *Dinastia Tzu* (proximum 1122-256 N.E.H. – Ninti di Eta-a Hristolui) easti cunuscutâ ti *Eta Clasicâ*. Aestu kiro amintă diu mări filuzohi, cari avurâ shi-au unâ vârtoasă entipusi nu mashi tu Kina, ama tu ntreaga lumi. Unlu di aeshtsâ filuzohi fu *Con-tzâ*, cunuscutu tu lumi pri numa *Confucius* (proximum 551-497 N.E.H, cari “prâxea nvetslu anthimilliatu pi-anamea a bunâtatillei”, iara alantu, *Lao Tzâ* (604-531 N.E.H), alăsă capudopera *Tao*, tsi prâxeashti câ “protlu lucru tu banâ easti s-aflî *Tao Tâ* - Calea a putearillei shi-a entipusillei ethikeascâ - sinfunia a cozmului tsi inspirâ a oamiñiloru calea bunâ ti purtari tu itsi catastisi a banâllei”. (*Antony Mason: Atlas of Civilizations*)

Tao Tâ Cing (prununtsatu Tdao Tdâă Cing) poati s-hibâ adusâ Armâneashti tu *Cartea-a Calillei Ethikeascâ sh-Cumu s-Aspuni Ea tru Omu sh-tru Lumi*, cama shcurtu, *Cartea-a Calillei*. Dupâ *Vecliulu sh-Noulu VângHELLiu*, *Vivliulu-a Crishtiñiloru*, *Calea* easti protacarti laikeascâ nai ma multu apriusâ tu tuti limbili-a loclui.

Cu tutu câ zborlu Kinezu “Tao” easti tsânutu tu alti limbi, mini, dupâ multâ minduiari sh-giudicari, alepshu zborlu Armânescu “Calea”. Nu mashi unâ oarâ amu avdzâtâ mana a mea, icâ altsâ Armâni, urnipsindalui cu zboarili “imnâ-ts calea”, icâ tadi sh-tadi omu ari pâtsâtâ vârnâ bileai ti-atsea câ “nu-shi imna calea”. Aestâ dzâtseari idhiomaticâ tu filusufia Armâneascâ ari noimâ multu aprukeatâ di-atsea tsi va s-dzâcâ zborlu “Tao”. Ma s-tsâ imni calea, va s-hii tu-aradhâ cu oamiñilli, tu sinfunii cu nomurli anyrâpsiti sh-nianyrâpsiti a laolui, a fisillei, a cozmului sh-va tsâ hibâ bana sirinâ; cripârli va s-yinâ sh-va-s treacâ ama tini daima va s-armâni mprostu.

Nica di prota oară anda adhyivâsii *Cartea-a Calillei* ñi-armashu c-unâ dukeari di canda mi turnai iuva iu earamu nâoarâ sh-mi kirui di-atselu locu, icâ tutu mi-alâxescu tu tsiva tsi lipsea s-hiu sh-ñi-ascâpă ditu mâñi di canda tsiva vimturi arâditoari mi-au pimtâ pi călliuri tsi-s sumstituirâ, fârâ s-dukescu, a hasâllel "Cali". *Cartea a Calillei* armas di-atumtsea daima cu io sh-u portu tu trastu cathi dzuâ. Ama ciudia nica mari u bânedzu dianda putui s-u adhyivâsescu tu ishishi limba Armâneascâ. "Calea" tsi-u prâxeashti *Lao Tzâ* s-dizvâleashti cu cama multâ puteari sh-easti ca nâ "fântânâ" tsi-ahurhi s-azvoamâ diznâu sh-ma vârtosu apa lâyarâ sh-sânâtoasâ tsi ti yitripseashti sh-ti-anveatsâ dukearea-a banâllel, dukindalui nvetslu ca nâ luñinâ tsi iasi ditu "nâuntrulu a tău". S-hibâ aestâ "fântâna-a farâllel", cumu u numâseashti piitsea Armânâ Kira Iorgoveanu Mantsu tu *Steaua di Doru*, putearea-a limbâllel ethnikeascâ?

Tu protâ adhyivâseari, poati s-avemu unâ alâthusitâ acâkisiri a noimâllel hasâ. Aprukearea litiralâ a zboariloru "adarâ niadrarea", poati s-hibâ vidzutâ ca unâ urnimii ti pasivitati. Ama nu aestu-i misagilu al *Lao Tzâ*. Adrarea niadrarillel, exiyiseashti *Stephen Mitchell* tu-a lui protuzboru, easti idintificarea cu ishishi huzmetea, icâ alâsarea-a huzmetillel sâ-shi si facâ singurâ pritu tini; adârâtorlu-i ishishi adrarea. Tu-alti zboari, anda picurarlu Armânû pâshtea icâ andridzea oili, elu nu mata eara elu ishishi; eara unâ cu eali; azbura cu oili. Cathi oai a lui avea nâ numâ inshitâ ditu ishishi fisea ali oai – buiaua, prosupu, seamni. Lâ grea a oiloru pri-atsea numâ, li-aurla, li hâidipsea. Anda sh-vindea cashlu mpâzari, elu eara ishishi vindearea. Avea putearea si-s idintificâ cu huzmetea ishishi, sâ-u bitiseascâ sh-s-u-agârsheascâ ta s-treacâ la altâ huzmeti cu idhyi sinidideari. Sh-anda Armânlu s-acâtsa n-coru, elu nu giuca gioclu, ama alâsa gioclu sâ-shi si gioacâ singuru;

elu eara ishishi gioclu. Shi-anda acâtsa cânticu, cânticlu sh-si cânta singuru; elu eara ishishi cânticlu. Omlu ari aestâ axii tru elu ama mashi s-nu s-dipârteadzâ di calea hasâ bânatâ kiro di ñilli di aña bâni-bârni fara-a lui.

Figura di mesi al *Lao Tzâ* easti Mintimenlu (unu bânâtoru aleptu), a curi banâ easti tu sinfunii cu Calea a lucriloru. Mintimenlu zâptâseashti fisea ama nu-u azvindzi; elu si idintificâ cu ishishi fisea. Ambârtsâtândalui Calea, Mintimenlu sh-guleashti mintea di tuti minuierli, prigiudicâtsli sh-dorurli. Unâoarâ gultâ, mintea-a lui easti axi s-aproaki atsea tsi yini tu dheftirlu sticu di oarâ shi-s huzmitipseascâ cu ñilâ sh-vreari ti cathi lucru, minutu icâ mari. Tutâ câshtiga a Mintimenlui easti pi huzmetea ditu sticlu di oarâ. Shi-ashi, huzmitipsirea-a lui acatsâ nkerdhu sh-easti tru mesi di-averu sh-ghini.

Tu riligii, filuzoflu Kinedzu nu urnipseashti dipârtarea di Dumnidzâ, ama bânarea tu hasa pisti sh-nu alâxirea a llei cu rituallu, câ dzâtsi elu, “Anda pitea keari, s-amintâ rituallu./ Rituallu easti acupirâmintulu a hasâllei pisti; ahurhita-a mintiturâlei.” Shi, “Cându keru tiña sh-frica di Dumnidzâ,/ oamiñilli nu mata au pisti tu elli,…” Ironicâ clirunumii avu nvetslu al *Lao Tzâ*. Tu Kina di adzâ, unâ di nai ma mârli riligii easti *Taoismulu*. Cumu easti aprukeatâ aestâ carti filosoficâ sh-piitikeascâ, nu cunosc. Ama *Cartea-a Calillei* easti pricunuscutâ tu lumi ti unâ di nai ma mârli capudoperi piitikeshtsâ laikeshtsâ tsi li-ari datâ uminitatea; ti unâ piimâ filosoficâ tsi mâyipsi sh-va s-mâyipseascâ ti totna adhyivâsitorlli.

Nu shtu ghini entipusea tsi *Cartea-a Calillei* u-ari pisti altsâ adhyivâsitori ditu alti culturi sh-limbi, ama ti noi Armâñilli – unu populu arhaicescu ea easti ca nâ thimisi ti bana di zâmani Armâneascâ pitrumtâ di-unâ ahândoasâ shi-aplo filusufii a mintimeñiloru pâpâni shi strâpâpâni. Vahi aestâ carti va s-hibâ unâ kicutâ di entipusi ti adrarea diznou di ligâturi astreasi namisa di bânurli di tora amintati tu mudirnitati shi-astuhinati di-unu mudirnisumu sh-praymatismu c-unâ palliuculturâ, sh-bana patriarhalâ di ñilli di aña, ama cari dânseshti nica shi-a curi axii lipsescu s-facâ huzmitipsirea di protu sinferu a sculiiloru Armâneshtsâ di-aua shi-nclo. Vahi va s-hibâ shi-aestâ unâ urnimii ta s-nâ imnâmu calea – safi Armâneascâ, a noastâ, shi s-n-aflâmu isihia tru ea.

Mihali Prefti

1

Calea tsi poati s-hibâ aspusâ
nu easti Calea ti daima.
Numa tsi poati s-hibâ numâsitâ
nu easti numa ti daima.

Ninumâsitlu easti averlu ti daima.
Numâsirea easti arâzga
a tutâloru lucriloru particulari.

Vlihuripsitu di doru, dukeshtsâ mistiryiulu.
Acâtsatu di doru, vedz mashi fânârserli.

Sh-cu tutu, mistiryiulu sh-fânârserli
azvomu ditu idhyiulu izvuru.
Aestu izvuru s-clleamâ ascutidhi.

Ascutidhea ditu ascutidhi:
poarta câtrâ tutâ acâkisirea.

Anda oamiñilli vedu niscânti lucrî ti mushati,
alti lucrî s-adarâ uruti.
Anda oamiñilli vedu niscânti lucrî ti buni,
alti lucrî s-adarâ cirutsi.

Hirea sh-nihirea s-amintâ unâ alantâ.
Greulu sh-efculia s-agiutâ unu alantu.
Lungulu shi shcurtulu s-difinescu unu alantu.
Analtulu shi-apuslu sh-suntu elipsi unu-a lântui.
Nintea sh-dheftura yinu unâ dupâ alantâ.

Shi-ashi Mintimenlu huzmitipseashti
fârâ s-adarâ tsiva
sh-prâxeashti fârâ s-aspunâ tsiva.
Lucrili s-amintâ sh-elu li-alasâ s-yinâ;
lucrili trecu sh-eli li-alasâ s-treacâ.
Elu ari ma nu pusideadzâ,
huzmitipseashti ama nu-ashteaptâ.
Elu bitiseashti huzmetea sh-u-agârshashti.
Ti-atsea elu armâni ti daima.

3

Ma s-paralavdzâ oamiñilli mări,
alantsâ oamiñi sh- keru harea.
Ma s-paraxiuseshtsâ averli,
oamiñilli ahurhescu s-furâ.

Mintimenlu cumândârseashti
gulindalui mintsâli a oamiñiloru
shi-aumplânda-lâ mâduua,
aslâghinda-lâ splashna
sh-anvârtushinda-lâ ankirdhâserli.
Elu agiutâ oamiñilli ta s-kearâ tutu tsi shtiu,
tutu ti tsi doru,
sh-minteashti mintea atsiloru
tsi minduescu câ shtiu.

Adarâ niadrarea,
sh-tuti va-shi intrâ tu-avlaki.

4

Calea easti ca nâ fântânâ:
ufilisitâ ama nibitisitâ.
Easti ca gollu iternu:
amplinu di-aveari.

Easti ascumtâ ama daima tu cicioari.
Nu shtu cari s-u-aibâ amintatâ.
Easti ma veaclli di Dumnidzâ.

5

Calea nu llia parti a vârnui;
ea amintâ sh-bunlu shi-arăulu.
Mintimenlu nu llia parti a vârnui;
elu aproaki sh-ayilli sh-mârtioshlli.

Calea easti ca nâ foali:
easti goalâ ama daima axi.
Cu câtu u ufiliseshtsâ ma multu,
cu-ahâtu amintâ ma multu;
cu câtu azburăshtsâ di nâsa ma multu,
cu-ahâtu ma ptsânu u-acâkiseshtsâ.

Armâni tru mesi di ea.

6

Calea easti cllimatâ Marea Mumâ:
goalâ ama nigulitâ.
Ea amintâ luñi nibitisiti.

Easti daima tu tini.
Pots s-u ufiliseshtsâ ashi cumu ts-ari hari.

7

Calea easti nibitisitâ, iternâ.
Câtse easti iternâ?
Ea nu s-ari amintatâ vârnâoarâ;
ashi câ vârnâoarâ nu poati s-moarâ.
Câtse easti nibitisitâ?
Ea nu doari ti tsiva;
ashi câ ea easti ti tuti luyuriili.

Mintimenlu shadi dinâpoi;
ti-atsea easti tutu dininti.
Elu s-aleadzi di tuti lucrili;
ti-atsea easti unâ cu eali.
Câtse câ elu s-vlihuripseashti singuru,
ankirdhâseashti anami.

Bunlu cu nai multâ anami easti ca apa,
tsi hârneashti tuti lucrili fârâ s-cilâstâseascâ ti-aestâ.
Easti hârsitu cu locurli di nghiosu tsi oamiñilli li-aurăscu.
Elu easti cumu Calea.

Tu habitari, shedz aproapea di padi.
Tu mindueari s-hii aplo.
Tu-alumtâ, s-hii andreptu sh-ñilâosu.
Tu cumândârseari, nu cilâstâsea s-cumandzâ.
Tu huzmeti, adarâ itsi ts-ari hari.
Tu fumealli, s-hii di-adunu.

Cându hii hârsitu câ hii tini insuts
sh-nu ti badz aradha cu canu, nicâ ti-astrets cu altsâ,
tuts va ti tiñiseascâ.

Aumpli-ts pocilu pânâ di budzâ
sh-elu va s-vearsâ.
Antruyisea-ts dipriunâ câsutlu
Sh-tutu mâcatu va s-hibâ.
Avinâ pârălu shi-avearea
sh-inima tutu astreasâ va-ts hibâ.
Caftâ alâvdarea a oamiñiloru
sh-va s-hii prizunerlu a loru.

Bitisea-ts huzmetea sh-tradzi-ti nâpoi.
Singura cali câtrâ sirinu.

Pots s-tsâ dânseshtsâ mintea di la alâgari
 sh-s-armâni la uniea prutaricâ?
 Pots s-tsâ cumândârseshtsâ trupu
 pânâ agiundzi ca trupu di natu?
 Pots s-tsâ câthârseshtsâ nutrita di nuntru
 pânâ cându nu vedz tsiva, mashi luñina?
 Pots s-vrei oamiñilli sh-sâ-lli cumandzâ
 fârâ s-caftsâ s-tsâ facâ volea cu zori?
 Pots s-andredz huzmetsli nai ma mări
 alâsândalui patimatli s-curâ pri calea a loru?
 Pots s-ti tradz dîtu minduirea a ta
 sh-s-acâkiseshtsâ tuti luyuriili?

Dândalui banâ sh-antricândalui,
 avândalui fârâ s-pusidedz,
 adrândalui fârâ s-ashteptsâ,
 cumândârsinda fârâ s-cuntruledz:
 aestâ-i harea cu nai mari anami.

11

Adunămu aradzâli di-arâcotaru
t-unu tserelliu, ama guva ditu mesi
minâ carotsa.

Plăsămu tsarâ t-unu pociu,
ama gollu di nuntru
tsâni atsea tsi vremu.

Ancârfâsimu leamni ti casâ,
ama spatlu di nuntru
easti iu bânămu.

Lucrămu cu hirea,
ama nihirea ufilisimu.

12

Bueili urghescu occliulu.
Iholu surdzashti ureaclea.
Ñiurizmili vatâmâ gusturli.
Minduerli aslâghescu mintea.
Dorurli aushescu inima.

Mintimenlu veadî lumea
ama tu videarea a lui di nuntru ari pisti.
Elu alasâ lucrili s-yinâ shi-s fugâ.
Inima-lli easti dishcllisâ ca tserlu.

Ankirdhâsirea easti piriculoasă ca cădearea.
Nâdia easti goală ca frica.

Tsi va s-dzâcâ câ ankirdhâsirea
easti piriculoasă ca cădearea?
Icâ ti-aliñi pi scarâ icâ dipuñi,
kindruita s-minâ.
Anda shedz cu dauli cicloari mpadi,
daima ai shideari sănătoasă.

Tsi va s-dzâcâ câ nâdia-i goală ca frica?
Nâdia sh-frica suntu aumbri
tsi s-fânârsescu ditu minduirea di sini.
Ma nu videmu sinea ca sini,
di tsi nâ easti frică?

S-vedz lumea unâ cu tini insuts.
S-ai pisti tu-aradha-a lucriloru.
S-vrei lumea cumu ti vrei tini,
sh-atumtsea va s-ai vreami ti tuti luyuriili.

U mutreshtsâ, ma nu pots s-u vedz.
 U-ascultsâ, ma nu pots s-u-avdzâ.
 Tindzâ mâna câtrâ ea, ma nu pots s-u acats.

Ndzeanâ, ea nu-i luñinoasâ.
 Nghiosu, ea nu-i ascutidhoasâ.
 Ea-i tuti, ma fârâ cusâturi.
 Nu poati s-hibâ numâsitâ;
 armâni tu dumeñea a tsivalui.
 Câlupisitâ tu tuti câlukili,
 caduru fârâ caduru,
 kiskinâ, sh-didindi di-amintari.

U-aproki sh-easti fârâ-ahurhitâ.
 Imñi dupâ ea sh-nu-ari bitisitâ.
 Nu pots s-u cunoshtsâ, ama pots s-hii ea –
 isihu tru bana a ta insâshi.
 Sh-va s-dukeshtsâ d-iu yiñi:
 aestâ-i mâduua a mintiminiillei.

Mintimeñilli antits eara-lli ahândoshi sh-kiskiñi tru minti.
 Mintiminiea a loru eara ti nipitrundeari.
 Nu-ari cumu sâ-u zuyrâpseshtsâ;
 tutu tsi putemu s-zuyrâpsimu easti fânârsirea.

Elli eara-lli cu-angâtanu
 ca unu tsi-astalli unu arâu pi glletsu.
 Câstighoshi ca unu aluntâtoru tu pâtria a dushmanlui.
 Evyenits ca unu oaspi.
 Fluidz ca glletsu tsi-s tukeashti.
 Plâsoshi ca nâ cumatâ di lemnu.
 Dishellishi shi-aprukitori ca nâ vali.
 Limbidz ca unu pâyuru cu apâ.

Ai arâvdari s-ashteptsâ
 pânâ cându lăskea s-bagâ sh-apa limbidzashti?
 Pots s-shedz niminatu
 pânâ cându oara uidisitâ sh-yini singurâ?

Mintimenlu nu caftâ ankerdhu ti elu insushi.
 Nu caftâ, nu-ashteaptâ.
 Elu easti dipriunâ prizentu, sh-aproaki tuti lucrili.

Gulea-ts mintea di tuti minduierli.
Isihisea-ts inima.
Aynânghipsea mintitura a yitâtsloru,
ama fâ-lâ siri anda s-toarnâ.

Cathi unâ yitati ditu cozmu
sh-si toarnâ la izvurlu cumunu.
Turnarea la izvuru easti sirinlu.

Ma nu dukeshtsâ izvurlu,
armâni tu mintiturâ sh-tu câhâri.
Anda dukeshtsâ d-iu yiñi,
ti-adari dishellisû shi-arâvdâtoru,
fârâ eryu, sh-hârâcopu,
bunu ca unâ mai,
tiñisitu ca unu vâsille.
Afundusitu tu mistiryiulu a Calillei,
pots s-ti-alumtsâ cu itsi va ts-aducâ bana.
Sh-anda moartea yini, hii etimu.

Cându Mintimenlu cumândârseashti,
oamiñilli mizi dukescu câ elu ixistâ.
Dupâ elu nai ma bunu easti cumândarlu tsi-i vrutu.
Dapoa, atselu tsi-i zilipsitu.
Nai ma tihilaiu i-atselu tsi nu-i vrutu.

Ma nu-ai pisti pi oamiñi,
tini lli-adari di nu-ai pisti pi elli.

Mintimenlu nu-azburashti, elu huzmitipseashti.
Cându huzmetea a lui i bitisitâ,
oamiñilli dzâcu, “Tsi mushatu:
noi u-adrămu, noi singuri!”

Anda marea Cali easti agârshitâ,
bunâtatea sh-ñila s-fânârsescu.
Anda yitsrâmea a truplui ascadi,
mintiminiea sh-praxea iesu tru migdani.
Anda nu-ari isihii tu fumealli,
ñila a hillilui ahurheashti.
Anda vâsiliea cadi tu mintiturâ,
fitruseashti patriutizmulu.

19

Arucâ nclo sâmtiea sh-mintiminiea,
sh-oamiñilli va s-hibâ di-unâ sut' di ori ma hârioshi.
Arucâ nclo morala shi-andriptatea,
sh-oamiñilli va s-adarâ mashi ghini.
Arucâ nclo câtândiea sh-amintaticlu,
sh-nu va s-hibâ vârnâ furu.

Aesti trei ma s-nu hibâ duri,
armâni tru mesi di tserclliu
shi-alasâ tuti lucrili s-llia calea a loru.

Alasâ minduiarea sh-curmâ-ts cripârli,
 Câ-i ie icâ nu, unâ easti.
 Tsi dhyiafurauâ-i namisa di nkerdhu sh-keardiri?
 Lipseashti s-badz axii sh-tini pi tsi bagâ axii altsâ?
 S-nihâbârseshtsâ tsi nihâbârsescu altsâ?
 Kiruti more!

Altsâ oamiñi suntu hârâcoki
 ca di-ncoru.
 Io unu nu mi cusuescu.
 Io unu nu mi siyisescu canâoarâ,
 ca unu natu ninti di sumarâsu.

Altsâ oamiñi au itsi lâ hârzuiashti;
 Io unu nu-amu dipu tsiva.
 Io unu mi-alasu bêtutu di vimtu,
 ca unu fârâ cathhio.
 Hiu ca unu ahmacu; mintea ñi-i dipu goalâ.

Altsâ oamiñi suntu yitsrâ;
 io unu hiu cu mintea ca ascutidhoasâ.
 Altsâ oamiñi suntu cu mintea antruyisitâ;
 io unu hiu moali.
 Altsâ oamiñi au unu scupo;
 mini nu shtiu câtâ iu s-ankisescu.
 Keru ca kimata di-amari.
 Shuiru fârâ nishinipsiri, ca vimtulu.

Hiu altâ turlii di oamiñilli di-aradhâ.
 Beau ditu keptulu a Marillei Mumâ.

Mintimenlu ari daima mintea unâ cu calea;
aestâ-lli da anyilicearea.

Calea nu poati s-aibâ dukeari.
Cumû poati mintea a llei s-hibâ nidukitâ? –
Ti-atsea câ ea nu s-acatsâ di idhei.

Calea easti ascutidhoasâ sh-niacâkisitâ.
Cumû maca poati s-anyiliceascâ?
Ti-atsea câ ea azvoami anyilicirea.

Nica di ninti di kiro shi spatsu
ixistâ Calea.
Ea easti didindi di hiri sh-nihiri.
Cumû shtiu câ-aestâ-i dialihea?
Mutrescu tu mini sh-vedu.

Ma s-vrei s-ti-adari ntregu,
 adarâ-ti cumăts.
 Ma s-vrei s-hii andreptu,
 astrâmbâ-ti.
 Ma s-vrei s-hii amplinu,
 gulea-ti.
 Ma s-vrei s-ti-amintsâ diznou,
 mori.
 Ma s-vrei s-tsâ si da tutu,
 dă tutu.

Mintimenlu, bânândalui tru mesi di Cali,
 easti unâ paradhiymâ ti tuti yitâtsli.
 Câtse câ elu insushi nu si-aspuni,
 oamiñilli potu sâ-lli veadâ luñina.
 Câtse câ elu nu-ari tsiva ti mâtiriseari,
 oamiñilli au pisti tu zboarili a lui.
 Câtse câ elu nu shtii cari easti,
 oamiñilli s-vedu elli insushi tru elu.
 Câtse câ elu nu-ari nitsi unu scupo tru minti,
 tutu tsi-adarâ ankirdhâseashti.

Anda vecillili Mintimeñi dzâtsea,
 “Ma s-vrei s-tsâ si da tutu,
 dă tutu,”
 elli nu tâllia goali.
 Mashi bânândalui tru mesi di Cali,
 pots s-hii di-alihea tini.

Aspuni-ti ntregu,
 sh-dapoa tats.
 S-hii ca puterli a fisillei:
 anda bati vimtulu, easti mashi vimtu;
 anda da ploai, easti mashi ploai;
 anda trecu niori, soarli anyiliceashti mashi anamisa di elli.

Ma s-ti dishcllidz a Calillei,
 va s-hii unâ cu nâsa
 sh-va ti-antrukipseshtsâ tru ea di-antregalui.
 Ma s-ti dishcllidz a luñinâllei,
 va s-hii unâ cu ea
 sh-va s-pots sâ-u vedz ntregâ.
 Ma s-ti dishcllidz a keardirillei,
 hii unâ cu keardirea
 sh-va-u aproki ashi cumu easti.

Dishcllidi-ti a Calillei,
 sh-dapoa va s-ai cridintsâ tu cilâstâserli a tali;
 sh-cathi lucru va-shi intrâ tu câlupea a lui.

Atselu tsi shadi pi dzeadziti
nu shadi vârtosu.
Atselu tsi-s himuseashti ninti
nu-agiundzi alargu.
Atselu tsi cilâstâseashti s-anyiliceascâ
sh-ñicureadzâ luñina.
Atselu tsi va s-aspunâ cari easti
nu shtii dialihea cari easti.
Atselu tsi-ari puteari pisti altsâ,
ti elu insushi nu-ari puteari.
Atselu tsi shadi t-unâ huzmeti
nu-adarâ tsiva tsi-armâni.

Ma s-vrei s-ti cumânits cu Calea,
bitisea-ts lucurlu, sh-fudz ninti.

Ninti s-amintâ cozmulu,
easti tsiva fârâ formâ sh-pirfectu.
Easti sirinu. Golu.
Solitaru. Fârâ alâxiri.
Nibitisitu. Daima prizentu.
Easti dada a cozmului.
Câtse câ nu-amu unâ numâ ma bunâ,
Lli bagu numa Cali.

Ea curâ pritu tuti lucrili,
nuntru sh-nafoară,
shi-s toarnâ la arâzga a tutâloru lucriloru.

Calea easti mari.
Cozmulu easti mari.
Loclu easti mari.
Omlu easti mari.
Aesti suntu patruli mări puteri.

Omlu innâ dupâ locu.
Loclu innâ dupâ cozmu.
Cozmulu innâ dupâ Cali.
Calea sh-innâ calea.

Angricarea-i fundulu a lishorlui.
Niminatlu-i izvurlu a minarillei tutâ.

Sh-ti-atsea Mintimenlu s-minâ tutâ dzuua
fârâ s-fugâ di-acasâ.
Câtu mushati s-hibâ locurli,
elu armâni sirinu tru elu insushi.

Tsi zori ari vâsielu s-batâ călliurli ca unu kirutu?
Ma s-ti-alashi bătutu di vimtu pritu călliuri,
va s-keri ligătura cu dârâtsina.
Sh-ma s-alashi niarihatea s-ti minâ,
va s-keri ligătura cu-atsea tsi hii.

Unu hasu câlitoru nu-ari nishani ti-agiundzeari
sh-nitsi câ-ari tu umuti s-agiungâ iuva.
Unu artistu shi-alasâ dukearea
s-lu poartâ câtrâ iu va ea.
Unu bunu shtiitoru s-vlihuripseashti di idhei
shi-shi tsâni mintea dishellisâ ti tsi va s-yinâ.

Shi-ashi Mintimenlu easti aileacu ti tuts oamiñilli
sh-nu-avinâ canu.
Elu ufiliseashti itsi sticu di oarâ
sh-nu keari tsiva.
Aestâ s-cliamâ antrukipsiri a luñinâlle.

Tsi easti unu omu bunu altutsiva di dhascalu ti omlu cirucu?
Tsi easti unu omu cirucu altutsiva di huzmeti ti omlu bunu?
Ma s-nu-acâkiseshtsâ aestâ, hii kirutu,
ca'sh'câtu yitru s-hii.
Aestu-i marli mistiryiu.

Cunoashti-ti ca bârbatu,
 ama armâni ningâ mulliari;
 aproaki lumea cu bratsâli dishcllisi.
 Ma s-aproki lumea,
 Calea va ti-aibâ daima angâtanu
 sh-va s-hii ca unu cilimeanu.

S-cunoshtsâ albulu,
 ama shedz ningâ laiu:
 s-hii anvitsâmintu ti lumi;
 Calea va s-hibâ vârtoasâ tru tini
 sh-tsiva nu va s-aibâ tsi nu pots s-adari.

Cunoashti-ti pri tini,
 ama armâni impirsunalu:
 Iliia lumea ashî cumu easti.
 Ma s-u vrei lumea,
 luñina a Calillei va s-kindruiascâ tu tini
 sh-va ti torñi la hirea a ta prutaricâ.

Lumea easti adratâ di golu,
 ca mihâniili di-unâ cumatâ di lemnu.
 Mintimenlu cunoashti mihâniili,
 ama nu s-dipârteadzâ di cumata di lemnu:
 shi-ashi ufiliseashti tuti lucrili.

Naca vrei s-adari lumea ma bunâ?
Nu ti-arâdi cu mintea, câ nu va s-pots.

Lumea easti sântâ.
Nu poati s-hibâ adratâ ma bunâ.
Ma s-nu-u alashi arihati, va-u aspardzâ.
Ma s-u lliai ca pri-unâ luyurii, va-u kerii.

Easti nâ hopâ cându va s-hii ninti,
nâ hopâ cându va s-hii nâpoi;
nâ hopâ cându va s-hii tu minari,
nâ hopâ cându va s-shedz mpadi;
nâ hopâ cându va s-hii vârtosu,
nâ hopâ cându va s-hii curmatu;
nâ hopâ cându va s-hii afiritu,
nâ hopâ cându va s-hii tu piriçliu.

Mintimenlu veadî lucrili cumu suntu,
fârâ s-cilâstâseascâ s-li tsânâ sumu cumandu.
Li-alasâ sâ-shi imnâ Calea,
sh-elu armâni tru mesi di tserçliu.

Atselu tsi-shi mutreashti Calea
tu cumândâsearea a oamiñiloru
nu cilâstâseashti tsiva cu zori
nicâ azvindzi dushmañilli cu putearea a ármatiloru.
Ti cathi puteari easti nâ contrâputeari.
Mâkellilu, s-hibâ sh-cu bunu scupo,
va s-toarnâ nâpoi la tini.

Mintimenlu shi-adarâ huzmetea
sh-dapoa dânâseashti.
Elu dukeashti câ cozmulu
nu poati vârnâoarâ s-hibâ tsânutu tu fârnuri.
Ma s-cilâstâseshtsâ s-tsâñi tu fârnuri fapti,
easti contra a Calillei.
Câtse câ elu ari pisti tu elu insushi,
nu-ari ananghi sâ-lli cândiseascâ pi-alantsâ.
Câtse câ elu s-va pi elu,
tutâ lumea-l va.

Armatli suntu mihâniili a viulentsâllej;
tuts oamiñilli froniñi li-aurăscu.

Armatli suntu mihâniili a frixillej;
unu omu mintimenu nu li-aproaki,
nafoară di-anda-i tu nai greuă ananghi
icâ tu mari piricliu.
Shi-atumtsea va li ufiliseascâ cu mari angâtanu.
Iriñea easti axiea a lui nai ma mari.
Iriñea ma s-hibâ aspartâ,
cumu va s-hibâ elu hârsitu?
Dushmañilli a lui nu suntu demuñi,
ama oamiñi, cumu sh-elu.
Elu nu lâ va arăulu,
nicâ s-hârseashti di-anikisiri.
Cumu va s-hârseascâ elu di-anikisirea
sh-vâtâmarea a oamiñiloru?

Elu intrâ tu-alumtâ minduitu,
shi-anvirinatu, sh-ñilâosu,
di canda neadzi la mirmintsâ.

Calea nu poati s-hibâ dukitâ;
easti ma ñicâ di-unâ shilli
sh-ancapi nibitisiti luñi.

Oamiñilli sh-mullerli tsi-au puteari,
ma s-armânâ tru mesi di Cali,
tuti lucrili va s-hibâ tu sinfunii.
Lumea va s-hibâ unu parádhisu.
Tuts oamiñilli va s-bâneadzâ tu iriñi,
sh-nomurli va s-hibâ anyrâpsiti tu iniñili a loru.

Cându avets numi sh-formi,
sâ shtits câ suntu ti-unâ hopâ mashi.
Cându avets institutsiuñi,
lipseashti sâ shtits iu-s dânâseascâ huzmetea a loru.
Ma sâ shtits iu s-dânâsits,
putets s-v-afirits di piriçliu.

Tuti lucrili bitisescu tu Cali
cumu tuti arâurli tu-amari s-vearsâ.

Ma s-cunoshtsâ pi altsâ easti yitsrâmi;
ma s-ti cunoshtsâ pi tini insuts easti hasâ mintiminii.
Ma s-cumândârseshtsâ pi altsâ easti puteari;
ma s-ti cumândârseshtsâ pri tini easti hasâ puteari.

Ma s-ai tru minti câ ai nimalu,
hii dialihea avutu.
Ma s-armâni tu mesi
shi-s-ambârtsâtedz moartea cu tutâ inima,
va s-bânedz trâ daima.

Marea Cali curâ iutsido.
Tuti lucrili s-amintâ ditu ea,
ama ea nu li-amintâ.
Ea curâ sh-huzmitipseashti,
ama nu caftâ pricunushteari.
Hârneashti luñi nibitisiti,
ama nu li tsâni ti ea.
Ea easti amisticatâ cu tuti lucrili
shi-ascumtâ tu ñedzlu a loru,
sh-ti-atsea easti aplo.
Sh-câtse câ tuti lucrili keru tu ea
sh-ea mashi armâni,
easti mari.
Ea nu-shi cunoashti mâreatsa;
sh-ti-atsea-i dialihe a mari.

Atselu tsi-shi tsâni Calea
poati s-neagâ iutsi s-hibâ, fârâ piriçliu.
Elu dukeashti sinfuniea cozmicâ
pânâ sh-anda-i tu mârazi,
câ elu aflâ isihiea tru inima a lui.

Cânticlu icâ ñiurizma di mâcari bunâ
potu s-dânâseascâ pi oamiñi ta s-hârseascâ di eali.
Ama zboarili tsi-aspunu ti Cali
paru munutoni sh-fârâ nustimadhâ.
Anda-u caftsâ, nu va s-vedz tsiva.
Anda-u ascultsâ, nu va s-avdzâ tsiva.
Anda u ufiliseshtsâ, easti nibitisitâ.

Ma s-vrei s-minutedz tsiva,
alâsâ-lu ninti s-mâreascâ.
Ma s-vrei s-ascaki di tsiva,
alâsâ-lu ninti s-luluyipseascâ.
Ma s-vrei s-lliai tsiva,
ashteaptâ prota s-tsâ si da.
Aestâ-s clliamâ kiskinâ dukeari
a aradhâllei a lucriloru.

Moalili anikiseashti sânatoslu.
Anarya anikiseashti ayoñea.
Alasâ-ts huzmitipserli s-armânâ unu mistiryiu.
Aspuni a oamiñiloru faptili.

37

Calea nu-adarâ canâoarâ tsiva;
sh-cu tutu, pritu ea s-adarâ tuti lucrili.

Bârbatslli sh-mullerli tsi-au puteari
ma s-poață s-armânâ tru measea a llei,
ntreaga lumi va s-minâ singurâ
tu rithmolu a llei naturalu.
Oamiñilli va s-hibâ hârioshi
tu bana a loru di cathi dzuuâ,
bânândalui tu sinfunii sh-fârâ doruri.

Cându nu-ari doru,
tuti lucrili suntu tu isihii.

Mintimenlu nu cilâstâseashti s-hibâ pututu;
 ti-atsea elu easti di-alihea pututu.
 Omlu di-aradhâ tutu cilâstâseashti ti puteari;
 ti-atsea vârnâoarâ nu va-u aibâ nimalu.

Mintimenlu nu-adarâ tsiva,
 ama nu-alasâ tsiva niadratu.
 Omlu di-aradhâ dipriunâ tutu adarâ,
 ama multi lucrî armânu niadrati.

Omlu bunu dipriunâ adarâ tsiva,
 ama iara armâni tsiva ti-adrari.
 Omlu ndreptu tutu adarâ tsiva,
 ama multi lucrî li-alasâ niadrati.
 Omlu tsi veaglli nomurli tutu adarâ tsiva,
 shi-anda canu nu-lu tiñiseashti,
 caftâ tiñii cu zori.

Cându Calea keari, s-amintâ tiñiea.
 Cându tiñiea keari, s-amintâ morala.
 Cându pistea keari, s-amintâ rituallu.
 Rituallu easti acupirâmintulu a hasâllei pisti –
 ahurhita a mintiturâllei.

Sh-ti-atsea Mintimenlu mutreashti
 ahândamea sh-nu pisupra,
 yimishea sh-nu lilicea.
 Elu nu-ari volea a lui.
 Elu armâni tu-averu,
 shi-alasâ tuti fânârserli s-fugâ.

Tu sinfunii cu Calea,
Tserlu-i limbidu sh-vlihuru,
loclu-i vârtosu shi-amplinu,
tuti yitâtsli amintâ di-adunu
tu haraua a fisillei a loru
sh-s-asprândescu tu nibitisitâ
sh-tutu rinuescu.

Cându omnu s-minteashti tu huzmetea a Calillei,
tserlu s-mâryeashti,
loclu ftuhipseashti,
ziya s-arâvâeashti,
yitâtsli s-astingu.

Mintimenlu veadî tuti lucrili minuti cu vreari,
câ elu akicâseashti ntreglu.
Elu armâni daima humilu.
Elu nu-anyiliceashti ca unu giuvâiru,
ama s-alasâ plâsatu di Cali,
cu-aroazi sh-di-aradhâ ca unu gurgulliu.

40

Turnarea easti minarea a Calillei.
Darea easti Calea.

Tuti lucrili s-amintâ ditu hiri.
Hirea s-amintâ ditu nihiri.

Cându unu omu cu-anami avdi di Cali,
 diunâcali lliia di s-antrukipseashti tu nâsa.
 Cându unu omu di-aradhâ avdi di Cali,
 giuimitati di elu pistipseashti sh-giuimitati s-indueashti.
 Anda unu kirutu avdi di Cali,
 shi-arâdi.
 Câ ma s-nu-arâdâ,
 Nu-i Calea.

Sh-ti-atsea s-aspuni:
 Cârarea câtrâ luñinâ pari ascutidhoasâ,
 cârarea câtrâ ninti pari câ dutsi nâpoi,
 cârarea ndreaptâ pari lungâ,
 hasa vârtuti pari slabâ,
 hasa limbidzâmi pari mâryitâ,
 hasa cridintsâ pari alâxitoari,
 haslu sirinu pari ascutidhosu,
 arta nai ma mari pari aplo,
 vrearea nai ma mari pari fârâ dukeari,
 mintiminiea nai ma mari pari ageamitâ.

Calea nu-i ti-aflari iuva.
 Sh-cu tutu, ea antricâ shi-aumpli tuti lucrili.

Calea amintâ Unlu.
Unlu amintâ Doilu.
Doilu amintâ Treilu.
Treilu amintâ tutlu.

Tuti lucrili shi-au pâltârli câtrâ feaminu
sh-shedu cu fatsa câtrâ mascuru.
Cându mascurlu sh-feaminlu s-adunâ,
tuti lucrili ankirdhâsescu sinfunii.

Oamiñilli di-aradhâ aurăscu singurătatea.
Ama Mintimenlu s-ufiliseashti di ea,
ambârtsâtândalui singurătatea-lli
sh-dukindalui câ-i unâ cu cozmulu tutu.

43

Nai ma molavu lucru ditu lumi
azvindzi nai ma vârtoslu lucru ditu lumi.
Atselu tsi nu-ari materii
intrâ aclo iu nu-ari spatsu.
Aestâ aspuni axia-a niadrarillei.

Prâxindalui fârâ zboari,
adrândalui fârâ adrari;
aestâ-i calea a Mintimenlui.

Anamea icâ intigritatea: cari-i ma axioasă?
Parălu icâ haraua: cari fatsi ma multu?
Ankirdhâsirea icâ keardirea: cari halâ-i ma lai?

Ma s-mutreshtsâ amintaticlu a lântoru,
nu va s-amintsâ canâoarâ.
Haraua-ts, ma s-andrupascâ pi pară,
nu va s-hii vârnâoarâ hârsitu.

S-hii hârsitu cu tsi-ai;
hârsea-ti di banâ ashi cumu easti ea.
Anda va s-dukeshtsâ câ ici tsiva nu tsâ-i xiki,
tutâ lumea-i a ta.

Hasa kiskineatsâ pari nikiskinâ;
sh-cu tutu, ea easti safi.
Hasa amplinâtati pari goalâ;
sh-cu tutu, ea-i iutsido.

Hasa andriptati pari strâmbâ.
Hasa mintiminii pari lishureatsâ.
Hasa artâ pari niartâ.

Mintimenlu alasâ lucrili s-treacă.
Elu plâseadzâ faptili ashi cumu yinu.
Elu s-da nanâparti
shi-alasâ Calea s-azburascâ trâ ea insâshi.

Anda unâ vâsilii easti sinfunâ cu Calea,
facturiili adarâ mihanimati.
Anda unâ vâsilii imnâ andicra a Calillei,
cufâmili a polimlui shedu cuculici
mardzina di hoarâ.

Nu-ari fânârseari ma mari di fricâ,
nicâ ma mari arău di-andridzearea ti-alumtâ,
nicâ ma mari lâiatsâ di-atsea câ ai dushmañi.

Atselu tsi poati s-ascapâ di fricâ
va s-hibâ daima isihu shi-afiritu.

Fârâ s-dishcllidz usha,
va ta s-pots s-tsâ dishcllidz inima a lumillei.
Fârâ s-mutreshtsâ nafoarâ pi firidhâ,
va ta s-pots s-vedz ñedzlu a Calillei.

Cu câtu shtii ma multu,
cu-ahâtu akicâseshtsâ ma p'tsânu.

Mintimenlu agiundzi fârâ s-ankiseascâ,
veadi luñina fârâ s-mutreascâ,
ankirdhâseashti fârâ s-adarâ tsiva.

Alâgândalui dupâ shteari,
cathi dzuuâ adavdzâ tsiva.
Ma s-huzmitipseshtsâ tru Cali,
cathi dzuuâ alashi tsiva.
Cu cathi dzuuâ ma ptsânâ zori ai
ti-adrari huzmets,
pânâ cându agiundzâ la niadrari.
Cându adari tsi nu s-adarâ,
tsiva nu-armâni niadratu.

Haslu Mintimenu alasâ lucrili
sâ-shi imnâ Calea.
Elu nu s-minteshti tu-adrari.

Mintimenlu nu-ari mintea a lui.
Elu lucreadzâ cu mintea a oamiñiloru.

Elu-i bunu cu oamiñilli buñi.
Shi-i bunu sh-cu oamiñilli arăi.
Aestâ-i hasa bunâtati.

Elu ari pisti pi pistimeñi,
Shi-ari pisti sh-pi nipistimeñi.
Aestâ-i hasa pisti.

Mintea a Mintimenlui easti ca spatslu.
Oamiñilli nu-u akicâsescu.
Elli u mutrescu shi-ashteaptâ.
Mintimenlu ari angâtanu di oamiñi ca di fumeallia a lui.

Mintimenlu s-prida a cathi unlui
sticu di oară.
Elu shtii câ va s-moarâ
sh-nu-armâni ligatu di vârnâ luyurii:
nu-ari fânârseri tru mintea a lui,
sh-truplu-lli easti etimu ti pridari.
Elu nu mindueashti la faptili a lui;
eali curâ ditu mâduua a hirillei a lui.
Nu dânsêashti tsiva ditu bana a lui;
sh-ti-atsea-i etimu ti moarti,
ashi cumu omlu-i etimu ti somnu
dupâ nâ dzuuâ ntreagâ di lucru.

Cathi hiri ditu cozmu
easti unâ plâsari a Calillei;
azvoami tu banâ
fârâ s-va, pîrfectâ, vlihurâ;
acatsâ trupu,
alâsâ kirolu sâ-lli da aumpleari.
Ti-atsea cathi hiri
diunâcali tiñiseashti Calea.

Calea amintâ tuti hirili,
li-antricâ, li-ari angâtanu,
doari ti eali, li hârseashti, li apârâ,
li-apridunâ nâpoi tu nâsa,
ankirdhâsindalui fârâ pusidari,
adrândalui fârâ s-ashteaptâ,
cumândârsindalui fârâ s-minteascâ
tu huzmetea a loru.
Sh-ti-atsea vrearea a Calillei easti tu cathi lucru.

Prota eara Calea.
Tuti lucrili s-amintâ ditu ea;
tuti lucrili la ea s-toarnâ.

Ta sâ-lli afli arâzga,
imnâ nâpoi pi traga a manifestârloru.
Cându tsâ pricunoshtsâ fumeallia
sh-lâ tiñiseshtsâ dada,
va s-hii isihu.

Anda giudits cu mintea ncllisâ
sh-urdiñi cu doruri,
inima va tsâ hibâ lâitâ.
Ma s-ti-afireshtsâ s-giudits
shi s-nu hii cumândârsitu di dukeri,
inima-ts va hibâ sirinâ.

Videarea tu-ascutidhi-i luñinâ.
Darea easti puteari.
Ufilisea-ts luñina-a ta
sh-toarnâ-ti la fântâna-a luñinâlle.
Aestâ s-clleamâ banâ trâ totna.

Calea Atsea Mari-i efcula,
sh-cu tutu, oamiñilli alegu alti cârari.
Angâtanu anda lucrili sh-keru ziya.
Shedz tru mesi di Cali.

Cându emburlli avuts amintâ nica multu
sh-huryeatslli sh-keru agrili;
cându huzmikearlli a cratlui hârgipsescu
ti ârmati tu locu di yitrii sh-hranâ;
cându avutslli turbâ di ghineatsâ
iara ftohlli nu-au tsi cali s-llia –
tutu-i dispulleari sh-mintiturâ.
Tsiva nu-i tu sinfunii cu Calea.

Atselu tsi-i hiptu tu Cali
 nu va s-hibâ azmultu ditu dârâtsinâ.
 Atselu tsi-ambârtsâteadzâ Calea
 nu keari vârnâoarâ.
 Numa va-lli hibâ tiñisitâ
 bârnu di bârnu.

Alasâ Calea s-pitrundâ tu bana-a ta
 sh-va s-hii hasu omu.
 Aproaki-u tu fumealli,
 sh-fumeallea-ts va s-ankirdhâseascâ.
 Aprukeats-u tu vâsili
 sh-vâsiliea va vâ hibâ nâ paradhiymâ
 ti tuti vâsiliili ditu lumi.
 Alâsats-u s-hibâ iutsido tu cozmu
 sh-cozmulu va s-cântâ.

Câtse shtiu câ-aestâ-i dialihea?
 Câtse câ mutrescu ahânda tru io.

Atselu tsi-i sinfunu cu Calea
easti ca unu natu nou amintatu.
Oasili-lli suntu molli, mushclilli slaghi,
ama acâtsâtura-lli easti vârtoasă.
Elu nu cunoashti andamusea
di mulleari sh-bârbatu
sh-cu tutu, putsica-lli shadi amprustată;
ahântu amplinu di banâ easti.
Poati s-aurlâ tu plângu tutâ dzuua,
ama vârnâoarâ nu-avrâhnâseashti;
ahântu amplinu di-armunii easti.

Putearea a mintimenlui easti ashi:
Elu alasâ tuti lucrili s-yinâ shi-s fugâ,
fârâ zori, fârâ doru.
Elu nu-ashteaptâ nkerdhu;
sh-ti-atsea nu cunoashti câhârea.
Nu-i acâtsatu di câhâri canâoarâ;
sh-ti-atsea nu-lli ausheashti geanlu vârnâoarâ.

Atselli tsi shtiu nu-azburăscu.
Atselli tsi-azburăscu nu shtiu.

Ancllidi-ts gura,
dânâsea-ts dukerli,
ascundi-ts yitsrâmea,
dishcllidi-ts cohili,
moalli-ts mutrita,
alasâ-ts apili mintiti s-bagâ.
Aestâ-i prutarica idintitati.

S-hii cumu Calea.
Nu pots ni s-ti-aproki
nicâ s-ti dipârtedz di nâsâ,
ni s-ankirdhâseshtsâ
nicâ s-keri di ea,
nicâ s-hii tiñisitu nicâ arushinatu.
Câtse câ ea sh-si da dipriunâ,
armâni ti daima.

Ma s-vrei s-hii unu cumândaru axiosu,
 prindi s-anvets s-immñi Calea.
 Nu mata cilâstâsea s-adari cumandu.
 Alasâ plânâpserli sh-minduerli,
 sh-lumea va s-facâ cumandu singurâ.

Cu câtu badz ma multi keadits,
 cu-ahântu ma ayoñea va-u kerâ tiñiea oamiñilli.
 Cu câtu ma multi ármati va s-ai,
 cu-ahâtu ma ptsânu afirits va s-hibâ oamiñilli.
 Cu câtu ma multu da cratlu ti-ashi,
 cu-ahâtu ma ptsânâ cridintsâ au oamiñilli tu elli.

Sh-mintimenlu dzâtsi:
 Defi s-facâ sh-nomlu,
 sh-oamiñilli va s-hibâ mintimeñi.
 Defi sh-luyurseri ti-amintaticu,
 sh-oamiñilli va s-amintâ ma multu.
 Defi sh-riligii,
 sh-oamiñilli va s-hibâ siriñi.
 Defi itsi doru ti lucrî di-aradhâ,
 sh-ghinea va s-asprândeascâ ca iarba.

Cându vâsiliea-i cumândârsitâ cu evluyii,
oamiñilli suntu hârioshi shi-andreptsâ.
Cându oamiñilli s-tsânuts astreshi,
elli va s-hibâ mârînats sh-poniri.

Anda putearea da s-azâptâseascâ,
cu câtu ma mări scupadzlli,
cu-ahântu ma ñicu amintaticlu.
Cilâstâsea sâ-lli hâriseshsâ pi oamiñi,
sh-va s-badz thimellilu ti lâiatsâ.
Cilâstâsea s-lli-adari pi oamiñi tiñisits,
sh-va s-badz thimellilu ti lishureatsâ.

Ashi câ Mintimenlu easti hâriosu
ta s-hibâ unâ paradhiymâ
sh-nu ta s-facâ cumandu cu zori.
Elu-i pilikisitu, ama nu-antsapâ.
Dishellisu shi-aplo, ama cu multâ minti.
Ascapirâ, ama ocllilli-lli suntu molayi.

Ta s-cumândârseshtsâ unâ vâsili cumu-i ghini
nu-ari tsi-va ma bunu di misurâ.

Semnulu a unlui omu cu misurâ
easti vlihuripsirea di idheili a lui ishishi.
Arâvdâtoru ca tserlu,
pitrundzâtoru pri iutsido ca luñina a soarilui,
vârtosu ca unu munti,
andhuplicosu ca unu pomu tu vimtu,
elu nu-ari scupo tru minti
sh-ufiliseashti itsi lucru tsi
bana-lli lu-ascoati n-cali.

Nu-ari niputeari ti elu.
Elu sâlâgheashti tutu,
ari angâtanu di ghineatsa a oamiñiloru
ashi cumu unâ dadâ ari di natlu a llei.

Cumândârsinda unâ vâsilii mari
easti ca cumu tsâyârseshtsâ unu pescu ñicu.
Lu-aspardzâ cu-ahântâ multâ shtsari shi-antsâpari.

Kindruea-ts vâsiliea tru Cali
sh-dhemunlu va s-hibâ fârâ puteari.
Nu câ va-s kearâ di-aclo,
ama daima va s-fudz ditu calea a lui.

Nu ti bagâ canâoarâ contra a dhemunlui
sh-va s-kearâ singuru.

Anda unâ vâsilii amintâ multâ puteari,
 agiundzi ca amarea;
 tuti arâurli alagâ nghiosu câtrâ ea.
 Cu câtu ma pututâ agiundzi,
 cu ahâtu ma multâ ananghi ari ti humilitati.
 Humilitatea nsimneadzâ s-ai pisti pi Cali,
 shi-s-nu-ai zori vârnâoarâ s-ti-apâri.

Unâ farâ cu-anami easti ca unu omu cu-anami:
 anda alâthuseashti, sh-veadi alathuslu.
 Sh-vidzânda-lu, lu pricunoashti.
 Pricunuscânda-lu, lu-andreaptâ.
 Elu-lli luyurseashti pi-atselli tsi-lli aspuu alathusli
 ti nai ma vluyimeñi dhascalli a lui.
 Elu mindueashti câ dushmanlu a lui
 i unâ aumbrâ tsi iasi ditu elu insushi.

Anda unâ farâ kindrueashti tu measea a Calillei,
 shi-shi hârneashti popullu a llei
 sh-nu s-mintuashti tu huzmetea-a lântoru,
 va s-hibâ ca unâ luñinâ ti tuti fârli ditu lumi.

Calea easti kendorulu a cozmului,
yishtearea a omlui bunu,
afirita di omlu arău.

Dumniea poati s-hibâ ankirdhâsitâ cu zboari mushati,
tiñiea poati s-hibâ amintatâ cu facti buni;
ama Calea easti didindi di-axii,
sh-vârñâ nu poati s-u-amintâ.

Acshi câ, anda unu cumândaru bunu i-aleptu,
nu caftâ s-lu-agiuts
cu-aveari sh-yitsrâmi,
ama cilâstâsea
s-lu-anvets Calea.

Câtse Mintimeñilli di zâmani u tiñisea Calea?
Câtse câ, hindalui unâ cu Calea,
anda caftsâ, va s-afli;
sh-anda alâthuseshtsâ, tsâ si lliartâ.
Ti-atsea tuts u voru Calea.

Adarâ fârâ s-adari;
lucreadzâ fârâ zori.
Luyursea ñiclu ti mari
shi-ptsânlu ti multu.
Alâmâsea greulu
câtu-i nica efcula;
ankirdhâsea marea huzmeti,
adrândalui lucrili minuti.

Mintimenlu canâoarâ nu s-tindi câtrâ mâreatsâ;
shi-ashi u-ankirdhâseashti.
Anda intrâ tu vârnâ zori,
elu dânsâseashti shi-s prida a zorillei.
Elu nu cilâstâseashti ti ghinea a lui;
shi-ashi câ ananghea nu-i ananghi ti elu.

Atsea tsi-ari dârâtsinâ-i efcula ti hârneari.
 Alathusea-i efcula ti-andridzeari tu-atsea oară.
 Sânâtoslu s-frândzi efcula.
 Luyuriili minuti s-asprândescu lishoru.

Bileaea, va-afireari di ea ninti ta s-yinâ.
 Bagâ lucrili pi-aradhâ ninti ta s-hibâ.
 Bradlu yiyanticu
 creashti ditu unu vlâstaru ñicudzancu.
 Calea lungâ
 ahurheashti sumu cicioarli a tali.

Ma s-ti-ayunîseshtsâ tu huzmeti,
 va s-alâthuseshtsâ.
 Cilâstâsinda s-arâkeshtsâ lucrili,
 va li kerî.
 Bitisindalui nâ huzmeti cu zori,
 va s-aspardzâ tsi eara aproapea coptu.

Sh-ti-atsea mintimenlu adarâ
 alâsândalui lucrili sâ-shi lliia calea a loru.
 Elu armâni sirinu tu bitisitâ
 cumu sh-tu-ahurhitâ.
 Elu nu-ari tsiva,
 sh-ti-atsea nu-ari tsiva ti kireari.
 Dorlu a lui easti nidorlu;
 tsi-anveatsâ elu dipriunâ easti dizvetslu.
 Elu mashi adutsi aminti a oamiñiloru
 atsea tsi-shi suntu di totna.
 Elu-shi va mashi Calea.
 Shi-ashi elu va tuti lucrili.

Mintimeñilli ditu kirolu di zâmani
nu cilâstâsea s-prâxeascâ oamiñilli,
ama cu evluyii lâ prâxea nishtearea.

Anda oamiñilli minduescu câ shtiu tutu,
easti greu s-lâ-aspuñi Calea.
Anda shtiu câ nu shtiu,
elli potu sâ-shi aflâ singuri Calea.

Ma s-vrei s-anvets cumu s-adari cumandu,
afirea-ti s-hii yitru icâ arhundu.
Câlupea nai ma aplo easti nai ma efculâ.
Hâriosu c-unâ banâ di-aradhâ,
pots s-lâ-aspuñi a oamiñiloru Calea
nâpoi câtrâ hasa a loru fisi.

Tuti arâurli curâ tru-amari
câ-i ma apusâ di eali.
Humilitatea âlli da puteari.

Ma s-vrei s-cumandzâ oamiñilli,
kindruea-ti ma nghiosu di elli.
Ma s-vrei s-aspuñi Calea a oamiñiloru,
lipseashti s-anvets cumu s-imñi dupâ elli.

Mintimenlu easti pisuprâ di oamiñi,
ama vârnû nu-s dukeashti ñicuratu.
Elu imnâ nintea a oamiñiloru,
ama vârnâ nu-s dukeashti cumândârsitu.
Tutâ lumea-lli poartâ tiñii.
Câ elu nu s-astreatsi cu canu,
sh-canu nu poati s-astrecâ cu elu.

Niscântsâ dzâcu câ-nvetslu a meu nu-ari noimâ.
Altsâ dzâcu câ-i multu anltu sh-impracticosu.
Ama ti-atselli tsi-s mutrescu nâuntrulu a loru,
aestâ ninoimâ adarâ noimâ pusimatâ.
Sh-ti-atselli tsi-u bagâ tu practikii,
aestâ mâreatsâ ari dârâtsiñi tsi fugu ahânda.

Amu mashi trei lucrî ti prâxeari:
simplitatea, arâvdarea, ñila.
Aesti trei suntu yishterli a tali nai ma mări.
Aplo tu fapti sh-tu mindueari,
ti torñi la izvurlu a hirillei.
Arâvdâtoru sh-cu sotslli sh-cu dushmañilli,
hii sinfunu cu Calea.
Ñilâosu cu tini insuts,
sinfunipseshtsâ tuti fisili ditu lumi.

Nai ma bunlu alâgâtoru
sh-va cuncurentulu nai ma bunu.
Nai ma bunlu amiră
intrâ tu mintea a dushmanlui a lui.
Nai ma bunlu emburu
vindi bunătatea vrutâ di tuts.
Nai ma bunlu cumândaru
mutreashti volea a oamiñiloru.

Tuts aeshtsâ antrukipsescu
axiea niastritsearillei.
Nu câ nu l-ari hari s-astreacâ,
ama elli u-adarâ tu spiritlu a gioclui.
Sh-pi-aestâ cali, suntu ca ficiuritslli
sh-tu sinfunii cu Calea.

Amiradzlli au unu zboru;
“D-iu s-ankiseshtsâ protlu,
ma ghini ashteaptâ sh-bagâ oarâ.
D-iu s-nâintedz unu dzeadzitu,
ma ghini tradzi-ti unu jglliotu.”

Aestâ s-clleamâ
nâintari fârâ s-ti miñi ninti,
pingândalui nâpoi dushmanlu fârâ ármati.

Nu-ari lâeatsâ ma mari
di bâgarea ma nghiosu di tini a dushmanlui.
Bâgarea nghiosu a dushmanlui
nsimneadzâ mindueari câ-i arâu.
Ashi, va s-aspardzâ atseali trei yishteri
sh-va s-agiundzâ tini insuts unu dushmanu.

Anda doauâ puteri s-andâmâsescu,
anikisirea va-u aibâ
atselu tsi shtii s-tragâ mânâ.

Anvetsurli a meali suntu efcula ti-acâkiseari
sh-efcula ti bâgari tu practikii.
Sh-cu-tutu, mintea-ts nu va li-acâkiseascâ canâoarâ,
sh-ma-s cilâstâseshtsâ s-li practikedz, nu va s-pots.

Anvetsurli a meali suntu ma veclli di lumi.

Cumu pots s-l-acâkiseshtsâ noima?
Ma s-vrei s-mi cunoshtsâ,
mutrea-ti tu suflitu ahânda.

71

Nishtearea-i hasa shteari.
Fâtsearea câ taha shtii easti nâ lîngoari.
Prota va s-dukeshtsâ câ hii lîndzitu;
dapoa va s-pots s-ti vindits.

Mintimenlu s-yitripseashti singuru.
Elu-s vindicâ di tutâ shtearea.
Ashi, easti dialihea ntregu.

Cându keru tiñica sh-frica di Dumnidzã,
oamiñilli s-toarnâ la riligii.
Cându nu mata au pisti pi elli,
oamiñilli s-andrupâscu di puteari xeanâ.

Atumtsea mintimenlu s-tradzi nâpoi
ca oamiñilli s-nu hibâ mintits di minti.
Elu prâxeashti fârâ prâxeari,
ca oamiñilli s-nu-aibâ tsiva ti-anvitsari.

Calea easti daima tu-arihati.
Ea azvindzi fârâ s-astreacâ,
apândiseashti fârâ s-curmâ unu zboru,
yini fârâ s-hibâ câlisitâ,
amintâ fârâ planu.

Zâvonlu a llei anvâleashti tutu cozmulu.
Sh-tsi cara oclilli di urdzâturâ lli-ari mări;
nu-ascapâ unu lucru pritu elli.

Ma s-dukeshsâ câ tuti lucrili s-alâxescu,
nu-a s-armâni ligatu di tsiva.
Ma s-nu-ai fricâ di moarti,
tsiva nu-ari tsi nu pots s-ankirdhâseshtsâ.

Cilâstâsindalui s-cumandzâ yinitorlu
easti ca cumu cilâstâseshtsâ
sâ-lli lliai tehnea a masturlui.
Anda lucredz cu mihâniili a marangolui,
pots s-armâni fârâ dzeadziti.

75

Cându taxili suntu multu mări,
oamiñilli agiuneadzâ.
Cându cratlu s-minteashti multu tu banâ,
oamiñilli sh-keru ipatli.

Lucreadzâ ti bunlu a farâlle.
S-ai pisti pi oamiñi; alasâ-lli arihati.

Oamiñilli suntu amintats molli shi-andilicats;
mortsâ, suntu limnusits.
Plantili suntu amintati ndilicati shi-andhuplicoasi;
moarti, s-usucâ shi-s frângu.

Ashi câ, atselu tsi-i astresu sh-nu s-andhuplicâ
easti apostullu a moartillei.
Atselu tsi-i moali sh-s-andhuplicâ
easti apostullu a banâllei.

Tsi-i ca keatra, s-frândzi.
Tsi-i moali shi-andilicatu, armâni.

Huzmitipsindalui tu lumi,
Calea easti ca andhuplicarea di arcu.
Partea di-andzeanâ s-andhuplicâ nghiosu;
partea di dighiosu s-andhuplicâ câtrâ nsusu.
Aestâ uidiseashti artisirea shi xikea
ta s-hibâ tu-unâ ziyâ pusimatâ.
Llia di-aclo iu artiseashti para multu
shi-adavgâ aclo iu-i xiki.

Atselli tsi cilâstâsescu s-facâ cumandu pisti tuts,
sh-cari zorlea ankirdhâsescu puteari,
imnâ contra a Calillei.
Elli curmâ di la atselli tsi nu-au nimalu
sh-da atsiloru tsi-au cabaia.

Mintimenlu poati s-da dipriunâ
câ nu-ari bitiseari avearea a lui.
Elu adarâ fârâ umuti;
ankirdhâseashti, ma nu ti elu,
sh-nu mindueashti câ-i ma bunu
di-altu vârnû.

Tsiva tu lumi nu-i moali
sh-dâdâtoru ca apa.
Sh-cu-tutu, tu mullearea a vârtoslui shi-a sânatoslui,
tsiva nu-u agiundzi.

Moalili azvindzi vârtoslu;
molavlu azvindzi niandhuplicoslu.
Cathiunu shtii câ aestu-i averlu,
ama mashi ndoi lu bagâ tu praktikii.

Ashi, Mintimenlu armâni sirinu
tru mesi di câhâri.
Dhemunlu nu poati sâ-lli pitrundâ tru inimâ.
Câtse câ Mintimenlu nu-agiutâ,
elu easti ishishi agiutorlu.

Zboarili safi paru paradhoxi.

79

Câdearea-i unâ tihisiri.
Ma s-acats câbati-a alântui,
nu-ari bitiseari câbatea.

Ashi câ Mintimenlu
shi-adarâ borgea a lui
shi-shi andreaptâ alathuslu a lui.
Elu adarâ tsi-i elipsi ti-adrari
sh-nu caftâ tsiva di la altsâ.

Anda unâ vâsilii-i cumândârsitâ cu mintiminii,
 bânâtorlli va s-hibâ hârioshi.
 Elli va s-aibâ ankerdhu di huzmetea a loru
 sh-nu va-shi kearâ oara azgurñindalui mihanimati
 ta s-lucreadzâ tu loclu a oamiñiloru.
 Câtse câ va-shi voru multu pâtriea a loru,
 nu va s-aibâ ananghi s-neagâ alliurea.
 Va-shi adarâ ndauâ carotsi sh-pampori,
 ama aesti nu va s-fugâ iuva.
 Poa' s-aibâ shi-ndauâ ârmati,
 ama nu va li ufiliseascâ canâoarâ.
 Oamiñilli va s-aibâ tsi-s mâcâ,
 va s-hârseascâ cu fumellili a loru,
 va-shi lucreadzâ gârdiñili anda va s-aibâ adhyi,
 va s-facâ muabeti cu vitsiñilli.
 Sh-câtu aproapea s-hibâ vâsiliea vitsinâ,
 di va s-avdâ cucotslli anda cântâ tahnârli,
 sh-câñilli tsi-alatrâ noaptea,
 elli va s-ausheascâ sh-va s-moarâ
 fârâ ta s-treacâ sinurlu sâ-u veadâ.

Zboarili safi nu sunti ilugventi;
zboarili ilugventi nu suntu safi.
Mintimenlu nu-ari ananghi s-ti cândiseascâ ti-averu;
oamiñilli tsi-au ananghi s-ti cândiseascâ ti-averu
nu suntu mintimeñi.

Mintimenlu nu-ari aveari.
Cu câtu lucreadzâ ma multu ti-altsâ,
cu-ahântu ma hârsitu easti.
Cu câtu da ma multu a alântoru,
cu-ahâtu ma avutu easti.

Calea hârneashti, ma nu cu zori.
Fârâ s-facâ cumandu, Mintimenlu aspuni Calea.

Pricunushteri

Ufilisii ti-acâkiseari shi-adutsiri pri limba Armânâ:

Tao Te Ching: Textu, adusu tu Inglezâ di Stephen Mitchell,
Protuzboru al Stephen Mitchell, *Noti sh-Cumintarii* di Chen Ku-ying
inclusi tu iditsia al Stephen Mitchell (1988);

Tao Te Ching (The Way of Life): Textu, adusu tu Inglezâ di Raymond
B. Blakney (1955);

Tao Te Ching: Textu, adusu tu Inglezâ di Charles Muller.

Tao Te Ching: Textu, adusu tu Inglezâ di Gia-fu Feng sh-Jane English.

Ti-acâkisirea a zboariloru *Tao Tâ Cing* sh-pri-aua-pri-aclo, tu câti
vârâ locu iu virsiuñili Inglezi nu-ñi eara limbidz, cunsultai studentsâ
sh-sots, azburâtori di limbâ Kinezâ (Wo Ru Lin, Xia Jin), a curi lâ
hâristisescu ti oara pitricutâ cu io sh-ti-arâvdari.

A talintatului sh-durusitului artistu Wo Ru Lin, cari-ñi zuyrâpsi nu shtiu
câti virsiuñi ti câpakea di carti, sh-pi cumputeru sh-cu mâna, humili sh-
ahândoasi minuieri di tiñii sh-vreari.

Sh-tu soni, mushati thimiseri trâ daima sh-hâristiseri ali Sandra,
unâ multu duchitâ kirauâ sh-piitesâ di Toronto, cari, tora ndoi aña
ñi durusi Cartea-a Calillei shi-ñi featsi timbihi sh-urnimii s-u
adhyivâsescu. Ama nu mashi câ u-adhyivâsii, t-unu adhyiatu, loai apofasi
s-u-aducu Armâneashti, sh-discupirii unâ mari yishteari – putearea shi-axia
a limbâllei Armâneascâ.

Mihali Prefți s-amintă la 4 di Maiu 1953, Cavgagia, Dobrugea, di pârintsâ Armâni Grâmusteani, imigrats Rumânia di Giumaia di Nsusu (dadâ-sa) sh-di Peshtera (tatâ-su). Protili 4 clasi di sculii li featsi Cavgagia sh-dheftirli 4, Beidaut. Bitisi liceulu (Mihai Eminescu sh-Mircea cel Bătrân), Custantsa (1974) sh-Facultatea di Filuluyii la Univirsitatea Alexandru Ioan Cuza, Iasi (1980), licentsiatu tu limbili sh-Litiraturli Inglezâ sh-Frântseascâ.

Kiro di dzatsi aňi lucră ca dhascalu tu ma multi hoari Rumânia sh-tu cāsăbălu Custantsa. Tu anlu 1990 imigră Canada iu bāneadzâ cu mliarea a lui, Kira, sh-hillilu Alexandru. Lucreadzâ ca dhascalu di Inglezâ, Toronto.

Laotidză Bucureshti la iditura “Litira” prota carti di piimi “Durutu Iho” (1987); la iditura Zborlu a Nostru, a “Kendrului Ivrupeanu di Studii Armāneshtsâ” di Freiburg; laotidză cartea di piimi “Meru ancrușiliatu pi hlamburâ” (1996), sh-cartea “Unâ mnatâ di piimi Amiricani” di Carl Sandburg (1996) – piimi adusi tu limba Armānâ ditu Inglezâ.

La 1983/4 ahurheashti Custantsa anthimiliarea a unālli orkestrâ di muzikii sh-cānticu Armānescu, cu nādia shi scupolu ti nvitsari sh-prumuvari a iholui clasikescu/ di zāmani.

Cartea-a Calillei easti treia carti laotidzatâ di Prefți la Iditura “Zborlu-a Nostru”.

Notă: Prefți ufilisi sh-totna va s-ufiliseascâ litirli/ seamnili: lle/li shi ñe/ñi. Tu zboari tsi bitisescu tu unâ cunsoanâ, ca ti paradhiymâ: pomu, doru, Prefți fârâ cumprumisu ufiliseashti “u” tu bitisitâ, sh-cu sârpeatsâ dinuntsâ ca unâ mari aspārgāciuni sh-lāiatsâ ti limbâ ascoatirea a “u”-lui di dupâ unâ cunsoanâ.